

ÜITSAINUS MULGIMAA



Mulgi Kultuuri Instituudi välläanne

Juuni 2022 (nr 70)

www.mulgimaa.ee



Mulgimaa laste 26. perimuspäeväle Karksi-Nuia kultuurikeskusele olli tullu üle 200 laste üten oma õpetejege.

Pilt: Liivson Leana



Umbleja Imbi
Mõmmiku laste-
aia lauluõpeteje

Sii olli üits tore pidu. Me arjume enne lastege neid laule lasteaian ja sii olli peris lõbus. Rühmän om esiki kaits Ukraina poissi, a nemä arjutive kah oolege ja saive akkame. Latse iki mulgi kiilt väige äste ei mõista, kigepäält aruteme iki läbi, millest jutt om ja alle sis akkame laulma või tansma. Järgikõrdamisege jääp ju kige parembine miilde.

Mede latse ollive iluste rõövin kah, tüdrukidel om rahvusliku pihikseeliku ja poistel vesti Elme jutilisest rõövast.

Vaatemist-kullemist olli lastel pidu pääl pallu, viiuli ja kontrabassimäng olli uus põnev asi. Korbi ja piruku kah miildisive.

Mulgimaa mudilase lustsive ütenkuun

Lehkekuu 12. päeväl olli Karksi kultuurikeskus taas laste perält. Mulgimaa mudilaste perimuspäe om kige vanemp mulgikiilne sündmus, kun Mulgimaa kigi lasteaidu vanempe latse saave kokku ja ütenkuun mulgi keelen mängive ja laulave. Sedäkõrda joba katekümne kuvvendet kõrda.

Mede külalistes olliv Karksi-Nuia muusikakooli viiulilaste üten oma õpeteje Vaiksaare Ringage, ken lastel pillist kõnel. Ütenkuun anti tillike konsert. Õpeteje Ringa and lastel kige tillepet pilli katsu kah. Selle man olli üits vigurige küsumüs: "Kas viiul om rasse pill?" Latse saive aru, et peris kerge tõine. Tõine lugu om aga pilli õpmine

ja mängmine.

Mulgimaa 15 lasteaia olli latsi kokku lustme tullu üle katesaa. Kik ollive kodun ärä õpnu 10 mulgikiilset laulu ja mängu. Pääle konsserti saive latse esi mängi ja laulda. Olli väegä uhke kaia, ku pidurõövin latse ütenkuun latsi pääle tulliv ja ääle valla teive. Mängmise man olli lastel abis Karksi-Nuia

lasteaia õpeteje Laande Ade. Lusti ja naaru olli terve maja täüs.

Egäl pidul om tähtis ka süük ja siikõrd tei meile Popsi Köögi rahvas Mulgi korpi ja viineripirukut. Kik lavva saive puhtes süüdu.

Peräst tänusõnu kigil lasteaidul ja kingikotte kätteandmist minti ää tujuge kodu.

Mulgimaa mudilaste perimuspäevä läbiviimist toet rahage Eesti Rahvakultuuri Keskus Mulgimaa perimuskultuuri toetusmeetmest.

Kokkusaamiseni tuleve aastet!

Laande Alli
perimuspäevä pääkörraldeje

Muusikakooli saive kirikun kokku

Maikuul saive Tarvastu kirikun ütitsel konsserdil jälle kokku Mulgimaa muusikakuule õpilase ja kuulmeistre.

Konsserdi pääkörraldeje, Tarvastu gümnaasiumi ning muusika- ja kunstikooli direktur Kirdi Karl ütelt, et ennemb koroonaaiga tetti kah siandsit kokkusaamisi, a nüüd om mitu aastet vahele jäänu ja sii olli vana ää kombe uvveste ellu ärätamine ja sõpruse ülessoendamine. Mulgimaal om kokku neli muusikakuuli: Tõrvan,

Karksi-Nuian, Abjan ja Tarvastun. Siikõrd ollive kohal neist kolm, Abja noore muusiku es saa tulla.

"Kuna kirikun ei ole muusikakooli ammu ollu, saime siikõrd just sääl kokku. Kirikun mängiteve luu om ju oopis tõistsugutse. Sii olli noorde jaos ää võimalus rahva ihen üles astu üle ulga aa. Muduki läits vahepääl iki raasike sassi kah, a sii om ju arilik, sest noore alle õpive. Kirikuõpeteje võtt meid väige äste vastu ja sii om miu ku noore koolijuhateje jaos ää akatus," kõnel Kirt.



Pildi pääl om Tõrva muusikakooli noore laulje Meltsas Sirelin, Hindre Marilin, Rosenberg Rasmus ja nende õpeteje Kala Maie.

Pilt: Grenbergi Ave

Mulgimaa muusikakuule ütitse konsserdi akassive pääle 2007. aastel Tõrva muusikakooli juhateje Leitmaa Thea iistvedä-

misege. Leitmaa ütelt, et Tõrva oodetes sõpru küllä jälle tulla vaaste sõbrapäevä paiku, a sügü-sene konsert tulep Karksi-Nuia

muusikakooli iistvedämisege engekuul.

Iives Kristi
toimeteje



Külälise astsive sissi kah Tõrva gümnaasiumi käsitütunni. Tüdrukide tettu näputüüd uurive Abja gümnaasiumi õppejuht Lõhmus-Erg Christi ja Mulgi Kultuuri Instituudi juhateje Grenbergi Ave. Pilt: Ilves Kristi

Tule suvel Mulgimaale!

Sel suvel om jälle viiel Seri laubasel päeval külälise oodet Mulgimaa egässe kihelkonda.

Kutsume üles avasteme oma kodukanti ja tuleme Mulgimaa Peremängu mängupunkte, kos egäüits saap tääda midägi uut Mulgimaa kohta, näep akkajit mulgi asja iistvedäjit, avastep uusi põnevut kottusit ja saap ütten pere või sõpruge mõnusaste aiga viita.

Peris kindlaste võip trehvate sinna, kus muul aal asja ei ole. Näituses Elme kihelkonna päeval, 9. juulil tetäs Ritsu külakeskuse uivreis endise EPT ujulase, mes ehitedi küll valmis, a tarviteme es akategi. 16. juulil, Alliste kihelkonna päeval saap vaadete endist Laatre raudtiijaamaoonet ja uuri, kudas Läti piiri veeren elu läöp. 23. juulil teeve Paistu kihelkonna väräti valla Vana-Vallamaja talu, kus kuulep päev läbi lõõtsamängu, ja Naatsaku talu, kus näep peris lähiksest kitsi-lambit ja kanu. 13. augustil om Tarvastu kihelkonna päev ja kävvä saap näituses Kivilõppe külan Alliku kalatalun, kus siiaani püünetes Vortsjärvest kala ja kõneldes kalamihejutte.

Nagu iki, saap egäle poole ilma rahate, a valla om kodukohviku ja ütten saap osta käsitüüd ja suupoolist. Uuri manu mulgiperemang.ee või Facebookist Mulgimaa Peremäng.

Koppel Kati-Katri

Mulgimaa Peremängu iistvedäje
Mulgi kiil: Ilves Kristi

YM

Mulgimaa koolijuhi säädside Tõrvan sihke

Lehekuu lõpuotsan sai Lve Tõrva gümnaasiumin kokku Mulgimaa gümnaasiume ja Mulgi Kultuuri Instituudi inimese, et jagade rõõme ja muresit ja mõtelde, kudas saas mulgi asja üttenkuun kige parembini edesi aade.

Kokku saive Abja, Tarvastu, Tõrva ja August Kitzbergi gümnaasiumi iistvedäje. Tulli vällä, et tihtipääl om maakonna piir Mulgimaa kuule ütistele ettevõtmistele takistuses, rohkemb saias kokku ja tegutsedes ütten oma maakonna rahvage. Tädmise ütstõise tegemistest ei ole kah kitta.

Tulli kah ulka äid mõttit, mida üttenkuun edespidi ellu viia. Näituses ettepanek kõrralde ülemulgimaalisi rahvatantsupäevi ja muid teemapäevi, kos egä kuul vias mõnda teemat iist. Teos tahetes tetä kah Mulgimaa koolinoorde söögivestival, üttenne laat ja spordivõisteluse. Leiti, et üldse võis pallude tegemiste

man rohkemb kasute mulgi teematikat, näituses ettevõtlusõppen, luuv- ja uurimisetüüde teemate valimise man, oma kooli märke ja rõõvaste luumise man.

Edimene suuremb asi, millest kik kooli lubasive usinaste osa võtta, om Mulgi nädäl, mes tulep 10.-16. oktoobreni.

Võistumängmine tõi lõõtsapoistele võidu

6. mail olli Villändi perimusmuusika aidan XIV üleriigiline võistumängmine, millest võtt osa 49 poissi ja tüdrukut vanusen 7-19 aastet.

2009. aastest pääl om Eesti Pärimusmuusika Keskus kõrralden muusika- ja uvikuulen või eraõpetejide käe all perimusmuusikat õpvide laste ja noorde jaos võistumängmisi. Selgi kõrral võisteldi eri pillirühmen ja selle järgi, kui kavva kennigi om muusikat õpnu, jagati noore omakõrda mängurühmese.

Kik osalise pidive ette valmisteme kaits eri muudu vabalt valit pilli- või laululugu Eesti perimusmuusikast.

Mulgimaalt Karksi-Nuia muusikakoolist võtve osa kolm karmoškapoissi – Pärnik Brait,

Koppel Juhan ja Ojakäär Andro. Nende õpeteje om muusikakooli direktur Põldsepa Margus. Kik poisi saive väge ää kogemuse – ihuütsinde püüne pääl olla ja mängi saalitävve rahva ihen om peris suur vägitükk! Ojakäär Androl ja Koppel Juhanil läits kogundi nõnda äste, et nemä valiti oma mängupundi kige parembes. Juhan sai kah eripreemia, mes om pillet katele oktoobrekuul peetävele Villändi perimusmuusika lõikusepidule nii õpilasele ku õpetejele.

Kik osalise saive Eesti Pärimusmuusika Keskuse puult kah tänupapre ja noodiraamatu.

Kik nii kolm poissi om Karksi-Nuia muusikakooli ansambli Lõõtsanoobid liikme. Oma pundige võtve na sii aastet osa võistelusest Noor Pärimusbänd



Ansambel Lõõtsanoobid Villändi perimusmuusika aidan püüne pääl.

Pilt: Koppel Kati

2022, mille kõrrald kah Eesti Pärimusmuusika Keskus.

Sel võistelusel saive na katesa kige parembes ansambli ulka, käisive katen ansamblelaagren ja esinive lõpukonsserdil peri-

musmuusika aidan. Pääl lõõtsapoiste mängip sellen pundin viil Jassik Kaspar basskitarri ja Öñne Kaupo Leon kitarr.

Lõõtsanoobi saive kah oma elu edimese vestivalikutse – joba

sel suvel astuve na ütten Seto folgil ja mängive säääl muu-ulgan kah mulgi perimusmuusikat.

Koppel Kati-Katri

latsevanemb
Mulgi kiil: Ilves Kristi

Setude käisive Mulgimaad avastemen

Lehkekuu 11. päeväl tuli Mulgimaale käimä punt uhkin rõõvin setusit ihenot-san praegutse ülemsootska Vabarna Janege ja endiste Setomaa sootskadege. Päev olli tihe, sest üten mulkest tiijuh-tege käiti läbi kik Mulgimaa kihelkonna, astuti siia-sinna sissi ja arutedi ütitsit sihke.

“Tilliksides kultuurikante ellujäämine om minnu kahtlases, sest neid, kes mõistave pidäde lugu kohaligust kultuurist ja keelest, näeve vaeva esivanembide vaimuperänduse edesikandmisege ja elunoidmisege, om jäänu järest vähembes. Nii mulgi ku setude saave aru, et selle man om vaja ütistöisele toes olla ja pallu om kah tõinetõise käest õppi,” kõnel Mulgi Kultuuri Instituudi juhateje Grenbergi Ave.

Ütenkuun käiti Suistle tuulikun, kus perenaine Grossthal Ave kõnel, kudas käip kohvikupidamine vanan tuulevesken; Tarvastu muuseumi, raamatukogu ja käsitüükoda näidäs külälistel raamatukogu direktur Anderson Aili. Säält minti jalgsi müüda Mustla pääuulitset Mustla kohvikuse, kos uut külälisi Ömblus Kadri oma nänni õpetuse perrä tettu ütepaasöögi, käkke ja Mulgi korpege. Loodin Mulgi savikoan kõnel perenaine Randjärve Leili sellest, kudas ta om siin oma ammutse unistuse teos tennu ja pakup nüid külälistel imeilusit mulgikirjalisi savinõusit ja õpetep uvilistel savitüüd.

Ütitsen jutusöörin Kulla leerimajan arutedi oma keele oidmise võimalusi, kõneldi kohaligust reisiärist ja muust. Mudoku arutedi kah tulevigulaane ja vaadeti ringi uhken leerima-



Tarvastun olli reisilistele tiijuhis Anderson Aili.

Pildi: Taavid Meedia

jan. Mulgimaa päälinnan Abja-Paluoja soome-ugri kultuuripäälinna pildiseinä man tetti ütine päeväpilt ja peräst istuti raasike Mulgi kõrtsin.

Perämine piatus Mulgimaal olli Tõrvan, kus setude saive jalute uhke kesklati pääl, tetä pilti tõrvaahju man ja nupute, mes kuju liivast siikõrd valmis tetäs.

Siandsit mulke ja setude külänkäimisi om ollu kah ennemb ja nüid oodave setude mulke ende man.

Mulke ja setusit seop kah sii, et mõlembe om võõrusten soome-ugri kultuuripäälinna – Abja-Paluoja olli kultuuripäälinn 2021. aastel ja Setumaa külä Obinita 2015. aastel.

YM



Kulla leerimajan tetti mulke ja setude ütine pilt Mulgi kindakirjalise lapivaiba man.

Koolinoorde mälumängust sai tõisel aastel osa seidse kuuli

Maikuul sai läbi Mulgimaa põhikooliõpilaste mälumängu “Nupute vällä” tõine uuaig. Oma täadmisi saive näidate ja kõrvute nelläliikmelise võistkonna seitsmest Mulgimaa koolist – Tarvastu, Abja ja August Kitzbergi gümnaasiumist, Halliste ja Riidaja põhikoolist ning Mõisaküla ja Holstre koolist. Abja ja Kitzbergi gümnaasium ollive vällä tullu kogundi kate pundige.

“Nupute vällä” egä jagu olli eri Mulgimaa koolin ja egä kõrd olli ette antu kah teema, mida noore saive enne uuri. Oktoobrekuul akas täadmistepruuv Halliste põhikoolin pääl Mulgimaalt peri riigimeeste teemage. Tõine jagu sai teos Kitzbergi gümnaa-

siumin, kos ollive pätähelepänu all Mulgimaalt peri kuulsa naise. Tarvastu gümnaasiumin olli mälumängu kolmas jagu ja siikõrd võisteldi Mulgimaa põnevite kotuste tundmisen. Enne egät mälumängu tuli lastel lugede põhjaliguld aalehte Üitsainus Mulgimaa, sest selle põhjal olli kah kümme küsimust.

Suur tänu mälumängu küsimuste tegijile: Mulgimaa raamatukoguidjile Torimi Marele, Järvisse Annele, Saaremäe Teale, Tellise Sirlele ja Porkaneni Ingridile ning Ilves Kristile Mulgi Kultuuri Instituudist.

Om ää miil nätä, et “Nupute vällä” om kate aasteged Mulgimaa õpilaste ulgan järest rohkeminda minnu. Viimätest, Tarvastun läbi viitu jaost võtivate osa kah peris uvve tuleje – Riidaja

põhikooli noore Valgamaalt.

Mälumängu II aaste üldvõitjas tuli Abja gümnaasiumi võistkond Ütenkuun, kos mängsive Murašini Isabela, Luisu Luca, Kuudi Gloria, Mägrä Ella Mari.

Nuuri om ette valmisten tubli Mulgimaa kuulmeistre Sootsi Helle, Vene Siret, Lõhmus-Erg Christi, Merila Anneli ja Matsoni Aita. Nemä om sedä tennu joba kaits mälumängu-aastet järest. Tänuõna kah õpeteje Alli Evele Holstre koolist ja Priedenthali Meriksele Riidaja põhikoolist, kelle õpilase tullive mälumängule tõisel aastel.

“Nupute vällä” kolmandet uuaiga laanime ürjäte oktoobrekuul Mulgi nädäli aigu Ala põhikoolin. Mia looda, et sis tulep viil rohkem Mulgimaa kuule



Tõise aaste kolmanden jaon läits kige parembini Tarvastu gümnaasiumi võistkonnal, kos mängsive Ilvesse Helerin, Palumaa Andra, Veiperi Vaido ja Rähni Petrik, nende õpeteje om Sootsi Helle. Pilt: Koser Romet

kampa, sest mälumäng annap võimaluse saia uusi ja põnevit täadmisi mulgi keelest ja kultuurist.

Mälumängu läbiviimist om toeten Mulgi Kultuuri Instituut

ja Eesti Rahvakultuuri Keskuse Mulgimaa perimuskultuuri toetamise meede.

Kreevsi Maile

“Nupute vällä” pääkõrraldeje Mulgi kiil: Ilves Kristi

Nalla kah

Kuum suvepäev, kala ei taha võtta, päev lõõskap ...

Miis om jõe veeren õngel. Istup tunnikse, istup tõise kah, ku äkki sorkap rokudill pää vii siist vällä, vaatep miist maia näoge ja küsüp: "Lämmevõitu?"

"Om küll!" õhkap miis.

"Ja aap peris lõõskuteme?"

"Iki jah."

"Egä sis ei olegi muud, ku viska rõõva kähku selläst maha ja jökke ojume!"

Bussi pääl kaibap üits paks rovva: "Küll om siin kuum! Teke ommeti midägi valla!"

"Saap tettus!" õikap kennigi bussi tagumisest otsast ja üle bussi kostap õllepurgi vallategemise sisin.

"Tädi, mesperäst siul latsi ei ole?" küsüp viieaastene Juku.

"Selleperäst, et toonekurg ei ole toonu."

"A kas sa mihege ei ole pruuvnu?" uurip Juku.

Täadusemihe om vällä uurnu, et inimese kere kasvap kuni 25. eluaasteni.

A kõtt ja taguots ei ole sellest vist midägi kuulu ...

"Pojake, egä siu koerus tuup üte alli juussekarva miu pähä," kõnelep emä.

"No ku mia vanaemä vaate, sis egä sa esi kah just kukupai es ole," kostap poig vastu.

Mulgile kargap üise uulitse pääl rüüvel manu ja rõögätep: "Sada eurut või elu!"

"Võta viiskümmend," kogelep mulk, "mia ole irmu peräst niikuinii joba puulsurnu."



EESTI
RAHVAKULTUURI
KESKUS

Mulgi Kultuuri Instituut
kuulutep vällä

tõise mulgikiilside laule võisteluse

Uusi omaloomingulisi laule oodetes

31. augustini 2022

aadressi pääle mki@mulgimaa.ee

Rohkemb täadust mulgimaa.ee lehe päält
või kirjute mki@mulgimaa.ee.



ÜITSAINUS MULGIMAA



• Üitsainus Mulgimaa järgmine nummer tulep vällä augustikuul ütten vallalehtege. Juulikuul leht ei ilmu.

• Välläpoole Mulgimaad saap lehte telli ütten Viljandi Valla Teataja või Mulgi Sõnage postkonturidest üle Eesti.

• Vikerraadju mulgikiilse uudise om jälle eetrin 6. septembrel 18.45.

Latsesele



Kurg tohtres

Vanal aal käinu susi müüdä külä lambit murdman. Olgu tall või vana lamma, mes ta kätte saanu, kellegile ei ole ta armu anden.

Üitskõrd olli üits ärä nalgu-nu susi lamba seereluu kurku tõmmanu, nõnda et pidänu ärä sureme. Küll lubanu susi tubliste massa sellele, kes loo temä kurgust vällä võtas, a kennigi ei ole julgenu.

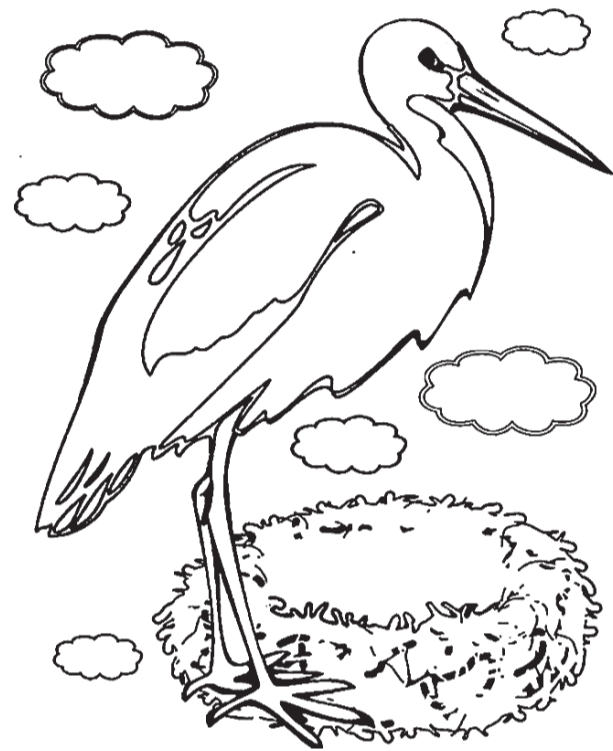
Kurele ollu lubat tasu miilt

müüdä, ta lännu ja sorganu oma pikä noka soe kurku ja tõmmanu loo vällä.

"Massa nüid sii ää palk vällä, mes sa lubasit," nõud kurg.

Susi kost vastu: "Mes massu sa viil tahat, nüid võit sa ju kige mailma ehen suuruste, et su pää om soe kurgun käinu ja iki sa elät."

Eesti muinasjutt
Mulgi kiil: Ilves Kristi



Ruute sissi om ärä paetet 10 nime, millege maarahvas juuni- ja juulikuud om kutsun:

PÄRNÄ-, PIIMÄ-, SUVE-, KESÄ-, ÖILME-, SORTSI-, EINÄ-, KARUSE-, OOLE-, MÄDÄ-kuu.

Otsi vällä! Loe edes- ja tagaspidi, alt üles, ülevest alla ja viltu kah!

G	V	N	A	T	M	A	B	H	Õ
N	A	B	Ü	K	U	E	S	M	L
Õ	M	J	O	A	E	O	O	L	E
M	I	Õ	S	R	N	S	Ü	K	M
D	S	L	Ä	U	V	Ä	Ä	B	Õ
B	T	M	M	S	V	P	D	R	J
U	R	I	I	E	Ü	E	S	L	Ä
Ä	O	S	I	A	G	O	M	D	B
P	S	N	P	Ä	R	N	Ä	U	P
G	Ä	S	Õ	M	E	M	T	H	U

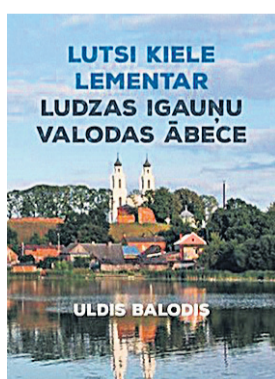
Sääjä sõna õigeste rivvi, sis saat üte vanasõna.

ENNE KITA SUVE SÜGÜST ÄRÄ.

Uvvembet lugemist ja vaatamist

Valmis om saanu lutsi maarahva aabits, mille sääd kokku Ameerikan elav läti keeletäädlane Balodis Uldis, kes uurip just neid kiili, mes kadumen om. Lutsimaa om üits kant Kagu-Lätin Ludza linna ümmer. Kuigi Eestist kaugel, om sii kotus Eestimaage väige tiheste seot, sest paaril viimätsel aastesaal ellive sääl eesti suust inimese, kes kõnelive lõune-eesti kiilt, mes om mulgi keelege peris üttemuudu. 19. aastesaa lõpun olli sääl kandin viil puulsada külä, kus sedäsi kõneldi, a peräst akas kiil läti keele sissi kadume. Prilla ei ole elun enämb üttegi lutsi keele kõnelejet, täädäs pallalt ütikit sõnu.

Aabitsan om kõrvu lutsi ja läti kiil, sihen om pallu vanu ja uvvembet päeväpilte ja lätikiilist lugusit Lutsimaa külädest.



Selleaastese Parsi Heino animavilmivestivali jaos teive Tarvastu lasteaia õpeteje ütten lastege valmis mulgimiilse ja -kiilse vilnikse, mis kuulutedi võistelusel täiskasunu inimeste arvestusen edimese koha väirilises.

Vilmi tegemine sai akatuse õpeteje Kuropatini Pireti mõttest, kes taht anda lastele rohkemb täadust mulgi keelest, kommetest ja kultuurist. Selle jaos kirjutedi rojekt "Digitoel targas mulgis". Akatuses lätsive õpeteje lastege Mulgi savikotta ja vuulseve sääl valmis kik tegelase. Latse esi pildistive terve vilmi üles. Vilnikse panni kokku lasteaiaõpeteje Järveküla Reet. Muusika mäng pääle Makedoonia poiss Trajanoski Ljupcho.

Vilmike om tettu Renniti Andrese laulu "Mu meelen kuldne kodukotus" sõnade perrä ja sedä saap kaia, ku rükki Youtube'i sissi A. Rennit "Mu meelen kuldne kodukotus".

